

Potujemo skozi čas: Kako hiše dišijo!

O Š S T I Č N A

PREBERITE

- Besede so besede ... oglejte si slengovski slovar, horoskop ter mislil na temo besed.
- Humanitarnost živi tudi v naših krajih, zato predstavljamo članek o gasilcih
- Pri izbirnem predmetu etnologija se je dogajalo marsikaj ...
- Stare hiše dišijo po domačnosti ...

K A Z A L O

Besede, besede	2
Humanitarna pomoč PGD Stična	6
Naše dejavnosti	7
Kmečka hiša nekoč	11
Iz starih časopisov	28
Napovednik	32

U v o d n i k

Ste že kdaj razmišljali o tem, da se snega vedno drži avra skrivnosti? Ta hip sneži; vse je tiho, mirno; otroški živžav se je skoraj zlil z gluho tišino. Vse bolj se oddaljuje, dokler nazadnje ni videti le snežink in belih poljan.

Ste kdaj doživeli škripanje snega pod nogami? Meni je najbolj ostal v spominu večer, ko sva šli z mamo na obisk k teti. Hodili sva le nekaj sto metrov, a trenutki

so se mi vtisnili neizbrisno v spomin: zimska noč, mesec, oblaki, ki so spreminjali svojo podobo. Mraz, ki ni bil oduren, ampak osvežujoč, tak, ki čisti pljuča in duha. Pa pogovor z mamo, ki se ji je vedno mudilo; največ zaradi dela, še bolj pa zaradi nekega nenapisanega pravila, da je vedno doma, pripravljena ustreči vsakemu izmed nas, ga »pocrkljati«, se pogovoriti ... To je bil dom v pravem pomenu besede, topel, varen, z željo, da vsak izmed nas štirih doseže nekaj, kar staršema ni bilo dano.

Ta večer je pustil v meni sledi. Tudi vsaka šolska ura, vsak teden, mesec, vsako leto pusti v nas

sledove. Nekaj nas bogati, opozarja pred tem, kar ni bilo dobro, kaj si je vredno zapomniti.

Kje bomo pustili sledi mi, raziskovalci preteklosti v naših krajih? Razmišljali smo o besedah, ki včasih tolažijo, znajo raniti, ali pa so izrečene kar tako, »ker pač človek nekaj mora reči«. Raziskali smo številne stare hiše, največkrat domače, in jih na tak način ohranili pred pozabo. Lotili

smo se raziskovanja pomoči ljudem, ki jo nudijo gasilci v svojem prostem času; tako smo iz spomina izbrskali marsikatero zgodnico in jo zapisali.

V delavnicah smo izdelovali adventne venčke, okraševali posodice iz gline, krožnike z božičnimi in drugimi motivi; risali novoletne voščilnice, obiskali vas Glogovico; bili smo v kinu v Ljubljani ...

Zdaj naš čaka še obisk gasilskega muzeja v Metliki, raziskovalni tabor na Muljavi, raziskovalna naloga ...

Še prej pa so na vrsti polletne počitnice. Naberimo si moči za nov krog »osvajanja« sveta.

Zlata Kastelic, prof.

Časopis »Potujemo skozi čas« je izdala Osnovna Šola Stična, Cesta II. grupe odredov 40, 1295 Ivančna Gorica, ravnatelj Marjan Potokar, prof. Izšel je v sklopu izbirnega predmeta etnologija, ki ga vodi Zlata Kastelic, prof. tehnična urednica časopisa: Branka Emeršič, članke in fotografije pa so prispevali učenke, učenci in strokovni delavci OŠ Stična in Marjeta Logar, spec. mng.

B E S E D E , B E S E D E

☞ Besede so nekaj, brez česar si življenja ne predstavljamo, nekaj lepega in vsakdanjega. Besede so lahko tudi žalostne. (Luka, 6. a)

☞ Besede slišiš še v sanjah. (Matic, 6.a)

☞ Besede ti povedo, kdo te ima rad in kdo je tvoj sovražnik. Besede so vsemo-gočne. (Nika, 6. a)

☞ Besede lahko prelijem na papir. (6. a)

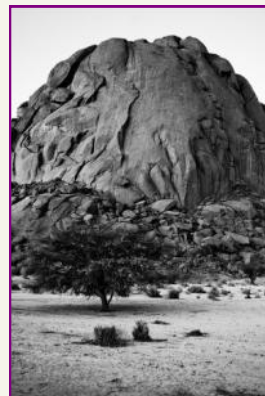
☞ Besede so dolge, kratke, kakor bonbon sladke. (Tilen, 6. a)

☞ Iz besed se lahko tudi kaj naučiš. (Andraž, 6. a)

Besede so lahko vesele, igrive, sladke in grenke kakor naša redovalnica. Matic, 6. a)

☞ Z besedo izraziš veselje, lahko zapišeš vse skrite želje. (Nika, 6. a)

☞ *Zdaj veste, kaj pomenijo besede, sladkosnede, ki se rade družijo in pijejo čaj.* (Maja, 6.a)

Iz Alžirije ...

»Kaj mi pomenijo besede? Nekaj lepega na svetu, nekaj »letečega«, kar diši in te lahko omami.«
(Marija, 6.a)

Š o l s k a m a š i l a

☞ **A boš tih?** ☞
Poslušajte me !
Učite se, učite se, sprašujem!!!
Zelo sem razočarana nad vami!
Ura ni moj gospodar!
Spustite vrstico!
O srček!
Buča kosmata!
Kot vedno, bom bil kratek!

Do konca šolskega leta mor'te bit' pridni! Obljubili ste.
Tišina, prosim!
Pazi!
Odložite pisala!
Pomni!
Otroci, poslušajte!
Pač, vendar ...
Recimo, a ne ?!
In tako naprej in tako dalje!

A si spet tukaj ?! Kaj s'pa naredu ?
Janeza in Micko ne, mor'mo dat skup!
Napravite ta račun!
Pa vendar upam!
Princeske!
Jutri naj me pokličejo starši!
☞ **Tako!** ☞

H o r o s k o p v š o l s k e m l e t u 2 0 0 9 / 2 0 1 0

OVEN

V tem šolskem letu se pazite učiteljev ali učencev. Imeli boste težave, ampak jih boste kmalu rešili. Nikoli ni prepozno za reševanje problemov. Ljubezen vam bo naklonjena v prvi polovici šolskega leta. Spoznali boste veliko ljubezni, ampak samo ena bo prava za

vas.

V družbi boste izstopali samo takrat, kadar boste to sami želeli.
Pazite se družine. V tistih čudnih dnevih vam bodo delali preglavice tudi oni.
Ljubezen: ***
Zdravje: ***
Priateljstvo: *****

B E S E D E , B E S E D E

BIK

Sreča se vam bo nasmehnila letos.
Obiskala vas bo po dolgem času.
Ampak za srečo je treba potrpeti.
Ne bodite neučakani.
Poglejte okoli sebe in videli boste,
da niste sami. Za vami bo stala
oseba, za katero si niste nikoli mis-
lili.
V prostem času poiščite počitek.
Naj vas ne skrbi za delo med vašim
odmorom.

Ljubezen: **

Zdravje: ****

Prijateljstvo: ***

DVOJČKA

V družbi se boste znašli, čeprav
ste zelo tiha oseba. Pazite, kako se
boste obnašali, saj bo za vami ve-
lika ljubezen. Ne vrzite prehitro
puške v koruzo!

Ljubezen se bo našla že v začetku
leta. Ta ljubezen bo posebna sama
po sebi, imela bo čare in ljubkosti.
Nikar je ne zapravite, saj vam bo
kmalu žal.

Z denarjem razpolagajte po svoji
pameti, nikar ne hitite z
zapravljenjem.

Ljubezen: ****

Zdravje: ***

Prijateljstvo: ****

RAK

V tem letu vas čaka obilo presene-
čenj. Na področju službe vam ne
bo pogodu. Imeli boste vzpone in
padce, vendar izkoristite vašo
notranjo energijo.

V težkih dnevih si privoščite obisk
fizerja ali izlet v naravo. Pazite pa
tudi na vašo omaro. Ne pozabite,
da nesreča nikoli ne počiva!
Pri ljubezni boste imeli srečo samo
takrat, kadar boste nekaj naredili
zanjo.

Ljubezen: **

Zdravje: ****

Prijateljstvo: **

*» Besede so v
knjigah, zvezkih
in revijah,
skačejo po figah,
v svojih norčijah.
(Maja, 6. a)«*

LEV

Levi ste sami po sebi trmasti. To bo
kazalo v drugi polovici leta. V tem
obdobju se bo pokazalo, kateri pri-
jatelji vas razumejo, kateri vas ne
marajo.

V zdravju pa pazite. V tem času, ko
bo razsajala kakšna gripa, poskrbite
za vaše počutje in kondicijo.
Nikoli ni prepozno za vašo ljubezen.
Takrat, ko boste najmanj pričakovali,
boste dobili zopet iskrico v očeh!

Ljubezen: *

Zdravje: **

Prijateljstvo: ****

DEVICA

Pazite se v zimskem času. Kadar
boste pomislili na dobro, se bo
obrnilo na slabše. Vaša pri-
čakovanja ne bodo zmeraj pravična
do vas in do vaših najbližnjih!

Prijatelji so vaši zvesti sopotniki.
Ne bodo vas pustili same/ga, am-
pak za to boste morali storiti tudi
kaj njim v prid.

Ne bodite sebični pri ljubezni.

Pustite času čas.

Letos še posebno pazite denarnico.

V zmešnjavi se hitro prazni!

Ljubezen: *

Zdravje: ***

Prijateljstvo: ****

TEHNICA

V tem letu boste imeli srečo. Vaša
lepota ne bo izgubila čara in vaša
notranja energija ne bo „dobila nog“,
ampak — v vsem dobrem je tudi
nekaj slabega.

Ljubezen je vedno lepa. Nikoli je ne
bo premalo. V majhnih stvareh najde-
mo srečo. In sreče nikar ne zapravite
prehitro.

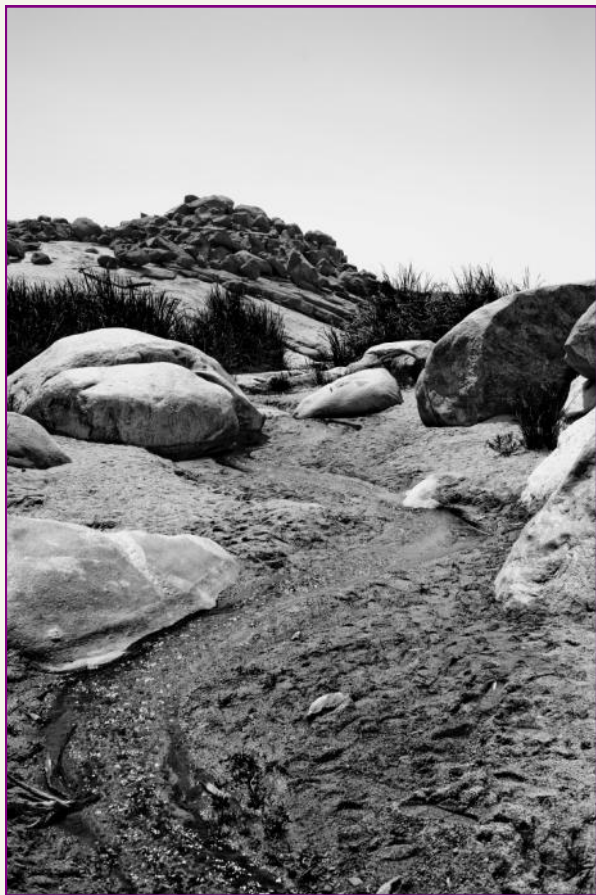
Denar vam bo letel v roke. Nikoli ga
ne bo premalo. Pri posebnih prilož-
nostih si privoščite le najboljše.

Ljubezen: ****

Zdravje: **

Prijateljstvo: ***

B E S E D E , B E S E D E

RIBI

Nikoli ne smete preveč pričakovati od ljudi, ki so vas že razočarali. Osel gre samo enkrat na led. Pazite se nekaterih zahrbtnožev, ki vam ne bodo pustili do sreče.

Vi sami pa veste, kaj morate storiti, da bo vaše zdravje na vrhuncu.

Poskrbite tudi za ljubezen. Ne pozabite, da je ljubezen magična tudi takrat, ko nista skupaj. V pismu ali z majhno pozornostjo lahko vse izpoveš.

Ljubezen: **

Zdravje: ***

Prijateljstvo: *

Maja Štibernik, 9.a

ŠKORPIJON

Zelo ste nemirni. Ne morete čakati na lepše dni. Za to ste ponavadi nesrečni. Potrudite se, da sreča ne bo prekratka. Pazite na nekatere ljudi. Vsi vam ne morejo želeti samo dobro. Vedno se pojavijo ljudje, ki vas ne prenesejo ravno najbolj.

V ljubezni boste končno našli srečo. Vaša ljubezen bo našla pravo mesto v vašemu srčku. Ne podvomite vanjo!

Ljubezen: ***

Zdravje: **

Prijateljstvo: ***

STRELEC

Strelci, pazite na zdravje. Ne bo vam naklonjeno kot v prejšnjih letih. Letos boste začutili spremembe, na katere boste gledali kot na majhne probleme.

Letos vas čakajo predvsem vzponi. Med padci pa poskrbite, da vas ne bo odneslo tja, kamor si najmanj želite!

Ljubezen je na prvem mestu! Pazite, da ne pade na zadnje!

Ljubezen: *

Zdravje: ***

Prijateljstvo: ****

KOZOROG

Vaša notranjost se bo nekoliko spremenila. Postali boste močnejši in bolj samozavestni. Nikar ne pozabite, da je to, kar v sebi gradite, nekaj neverjetnega in občudovanja vrednega. Zdravje nikoli ne počiva. V vsakem trenutku se lahko poslabša ali izboljša.

Nepričakovano boste imeli srečo pri druženju s prijatelji.

V ljubezni se pustite presesteti. V tistih najlepših trenutkih boste najsrečnejši, ampak kasneje ne pričakujte, da bo tako ostalo.

Ljubezen: **

Zdravje: ***

Prijateljstvo: ****

VODNAR

Vi boste srečni skozi vse leto. Imeli boste prijatelje, za katere bi naredili vse in oni za vas. Ne bodo vas razočarali in vam obrnili hrbta.

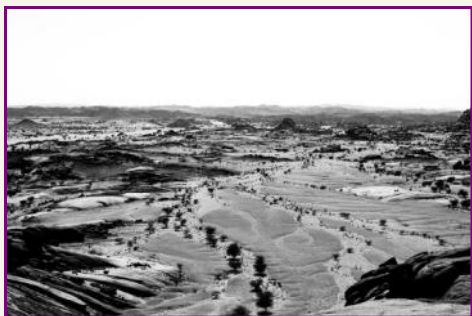
V zdravju imate srečo; nikoli vam ne zmanjka vitaminov.

Ljubezen boste spoznali v nepričakovanem času. Bila bo nepozabna in se vam bo vtisnila globoko v srce. Od takrat naprej se boste zavedali, za kaj živite.

Ljubezen: ****

Zdravje: *

Prijateljstvo: ***

B E S E D E , B E S E D E

Slengovski slovar

A

ALO (živjo, pojdimo)
AJDE (adijo)
AFNA (oseba, ki se ne vede naravno)

B

BED (slabo)
BASKET (košarka)
BEDA (brez veze)
BRB (bom takoj nazaj)
BEJBA (punca, ženska)
BEJŠ (pojdi stran)
BFF (najboljši prijatelj za vedno)
BLUZIŠ (govoriš neumnosti)

C

COOL (dobro)
CUTE (lušten)
CUKR (sladkor)
CIFRE (številke)

Č

ČIST (zelo)

N

NČ (nič)
NP (ni pene)

O

OMG (o moj bog)
OK (v redu)

P

PRFOKS (učitelj)
PIFLAR (kdor se veliko uči)
PIS (mir)

R

RTM (rad te imam)
RTMF (zelo te imam rad)

S

SEXI (lep, privlačen)
SRČK (srček)
SUX (zanič)
SMRKLA (punca)
STARI (ti)

SPEDENAN (urejen)

Š

ŠOPING (nakupovanje)
ŠVOH (slabo)
ŠIT (sranje)
ŠKIFI (policaji)

ČOKLET (čokolada)

D

DBEST (najboljše)

E

ENIVEJ (kar koli)

F

FRKLE (punce)
FOLK (ljudje)
FRKA (zmešnjava)
FSM (fino se imej)
4EVER (za vedno)
FEJK (ponaredek)
FUL (veliko)
FENSI (lep)
FINO (dobro)
FLETN (lepo)
FEJST (dober)ČIST (zelo)

G

GR8 (odlično)
GLIH (točno)
GODLA (težava)

H

HOT (vroče)
HUDO (zakon, navdušenje)

T

TYT (vzemi si čas)
TROTL (neumnež)

U

UTRGANA (zmešana)

V

WB (dobrodošel nazaj)
WTF (kaj za vruga)
VT (vedno tvoj)
VAT EVER (karkoli)

Z

ZAKVA (zakaj)
ZIHR (sigurno)
ZGODLA (zgodovina)
ZRIHTAN (urejen)

Ž

ŽAKL (vreča)
ŽLEHT (tečen)

HAL O (kaj govoriš)

I

ITAK (sigurno, zagotovo)
IZI (lahko)

J

JOKE (šala)
JAMRAŠ (stokaš)

K

KAPSI (policaji)
KLOŠAR (brezdomec)
KOMP (računalnik)
KULI (kemični svinčnik)
KR NEKI (brez veze)
KJUT (lušten)
KIFLCI (policaji)

L

LUZR (zguba)
LOL (smeh)
LAUFASŠ (tečeš)
LAJK (rad imaš)
LAJF (življenje)

M

MUDEL (človek)

**Špela, Maja, Ana Mari, Aneja, Natalija,
Eva in Katarina , 9. razred**

Fotografije iz Sahare je posnel Jure Logar, udeleženec ultramaratona Transsahariana, ki je bil v Alžiriji v marcu 2009.

»Ali je bil človek ustvarjen tudi za tek na dolge proge, zelo dolge proge? 260 kilometrov teka, brez počitka, neprestano. Nasvidenje in pozdravljeni v Afriki, v osrednji Sahari, kjer se v času naše pomladi temperature čez dan z lahkoto povzpnejo na 30 stopinj, ponoči padejo na ničlo, zalog vode pa je toliko kot drugje v Sahari. Malo ali nič ...In prav tu poteka ultramaraton Transsahariana.« Vir: Logar, J.: »Yalla yalla Transsahariana«, GEA, letnik 19, avgust 2009.

HUMANITARNA POMOČ – PGD STIČNA

Janez Kastelic, poveljnik PGD STIČNA. Rojen je 28. 10. 1958 na Bojanjem Vrhu. Je višji gasilski častnik 2. stopnje PGD Stična, ki obstaja že od leta 1927. Imeli so tudi primer piromanstva oz. namernega požiga. Piroman je zanetil

tri požare v eni uri. Za alarmiranje gasilskih enot se uporablja CO (center za obveščanje) v Ljubljani. Celoten postopek obveščanja se dogaja večinoma prek pozivnikov. Gasilcem se lahko pridruži vsak že v rani mladosti (7let).

Organizirani so po regijah, regija je približno šest občin skupaj.

Naša regija je pomagala tudi v Železnikih, ko so bile poplave, v Komnu, ko je bil gozdni požar ... Obstaja tudi gasilska šola, za vpis je pogoj 5. stopnja izobrazbe; po končanem šolanju lahko dobijo delo v brigadi.

Včasih so morali s seboj voziti vodne črpalke in so morali poiskati vodnjak ter načrpati vodo, da so

lahko pogasili požar. Danes s pomočjo tehnologije pripeljejo vodo s seboj. Pomembna je tudi taktika gašenja in reševanja, če je še kdo v hiši. Gasilci, ki ravnaajo z vozili, morajo paziti, da ne zapeljejo blizu ognja, da ne pride do stika z ognjem, ker lahko pride do eksplozije. Vodja intervencije mora pomembne odločitve sprejeti v zelo kratkem času, da čim prej ukroti situacijo. V primeru požara, kjer ne vidimo ognja in dima, gasilcem pomagamo z ročnimi signali (znaki). Kadar gasilci ne vedo točne lokacije požara, centru za obveščanje sporočimo, kako se po domače reče objektu /družini, ali je kje kakšen večji objekt v bližini (avtoservis, mizarstvo ...).

Vodja intervencije se mora zavedati, koga je poslal v goreči objekt. Prvo rešujemo živa bitja, potem premoženje. S pogorišča ne sme nihče vzeti ničesar, kar ni bilo dokumentirano. Če najdejo kakšen predmet večje vrednosti, ga predložijo lastniku. Gasilsko društvo je po zakonu dolžno pomagati pri nesrečah, za razliko od drugih društev, ki jih zakon ne zavezuje, npr. lovskemu društvu ni treba iti v gozd vsak dan.

Gozdni požar se je zgodil na Vrhu nad Višnjo goro. Ko sta mož in žena kurila ogenj, je mož podiral smreke. Smreka je po nesreči padla na ogenj in se vžgala. Mož je smreko začel žagati, da se požar ne razširi. Ženi, ki je poskušala pogasiti ogenj, pa se je vnela hlačnica. Gasilci so priskočili na pomoč in pogasili ogenj.

Uroš Kastrevc, 8. d

NAŠE DEJAVNOSTI — KOKTA IN STARINE

Izbirni predmeti na OŠ Stična so res nekaj posebnega! Etnologija, kaj je to? Retorika? Prvi predmet nas uči spoznavati naše izročilo, drugi pa ubesediti naše misli in jih pravilno predstaviti. Letos pridno spoznavamo okolje, kjer živimo. V torek, 13. 10. 2009, smo se po pouku odpravili v Glogovico pri Šentvidu. Pri Cirilu Klemenčiču smo si ogledali skrbno urejeno zbirko starin. Po temah je razstavljena na novem podu, a

narejenem po starih načrtih. Gospod Ciril nam je pripovedoval zgodbe: o pipi njegovega očeta, o zbirki denarja, o luči s kolesa, ki sta v Sloveniji samo dve take vrste, o inhalatorju z začetka stoletja, pokazal nam je zbirko budilk ... S polic so nas srmežljivo pogledovali stari likalniki, za trenutek se nam je zdelo, da se iz zibke oglašajo dojenček. Pripoved je bila tako živa, da smo tam daleč na polju zaslišali glas orača, ki je pripravljal zemljo za jesensko setev.

Druga skupina je raziskovala vas. Slučajno, res slučajno, smo odkrili še enega Klemenčiča, ki nas je prijazno povabil domov. Nekoč so pri njih izdelovali kokto in to od leta 1964 do 1994. Takrat je zbolel, naslednika za tovrstno delo pa ni bilo. Na dan so razvozili po dvesto trideset zabojev kokte – pijače mladosti naših babic in dedkov. Kaj pa recept? Zagotovo ga bo gospod Feliks komu zaupal; posebnost je v tem, da njegova kokta ne vsebuje konzervansov. Za domačo porabo še proizvaja kokto in tudi mi smo se odžejali z njo. Bila je izvrstna!!! Gospod Feliks pa dela še nekaj: pomarančno in brinovo olje. Prvo uporabljamo za odpravo odrgrnin in blažitev bolečih mest ter odpravo glavobola, drugo pa je proti glistam – včasih je bilo te nadloge pri majhnih otrocih veliko. Čas je odtekal kot narasla voda v strugi. Morali smo na avtobus; zagotovo pa se bomo še kdaj vrnili v Glogovico, ki skriva toliko zanimivosti.

(Valentina, Jan, Mojca, Eva, Mirjam, 9.b)

S t a r a m a č k a

Ne, ne govorimo o starih mačkah, ampak o obisku kino-predstave s tem naslovom. Pred božično-novoletnimi počitnicami smo se podali v Ljubljano v Kolosej. Ogledali smo si film, ki nas je dodobra nasmejal, še bolj pa poslovneža, ki nista do zrelih let okusila vragolij, ki jih lahko počnejo otroci ...

Pomembno je, da sta spoznala vrednote družinskega življenja, čeprav tudi brez denarja ne gre!!!

NAŠE DEJAVNOSTI

Posodice, krožniki, venčki

Letos smo se odločili spoznati »srvet« tehniko. Učiteljica nas je »založila« z glinenimi posodicami, lepilom, prtički, belo barvo; seveda nam je tudi pokazala, kako pristopiti k delu. Najprej: premaz posodice, sušenje s fenom (ta naprava ni za sušenje las!), izrezovanje motivov, lepljenje na podlago, premaz z lepilom, na koncu pa še čisto malo poz-

late za praznični učinek. Enako s krožniki, le brez zlatega prahu!

Voščilnice smo risali. Izbrali smo si motive iz okolja: cerkve, kapelice, hiše, stare predmete ... Izbor je naredil g. Dare Birska, naš učitelj likovne vzgoje; risbe je pripravil tudi za tisk in tako so že peto leto naša voščila »potovala« na druge šole, v podjetja, družine. Voščilo pa je bilo tudi staro. Našli smo ga v

Cicibanu iz leta 1945/1946.

Voščilnice smo izdelovali tudi iz papirja, narejenega v šoli; nanj smo prilepili različne okraske – vse v pravi meri.

Kaj pa venčki? Mislimo, da so bili letos nekaj posebnega. Z vsemi izdelki smo sodelovali na novoletnem »bazarju« in bogat izkupiček namenili v šolski sklad (665 €):

NAŠE DEJAVNOSTI

Risba v etnologiji

Z g. Birso smo se dogovorili, da nas nauči »uporabljati« svinčnik pri risanju hiš, predmetov, skratka pri vsem, kar lahko narišemo pri etnologiji.

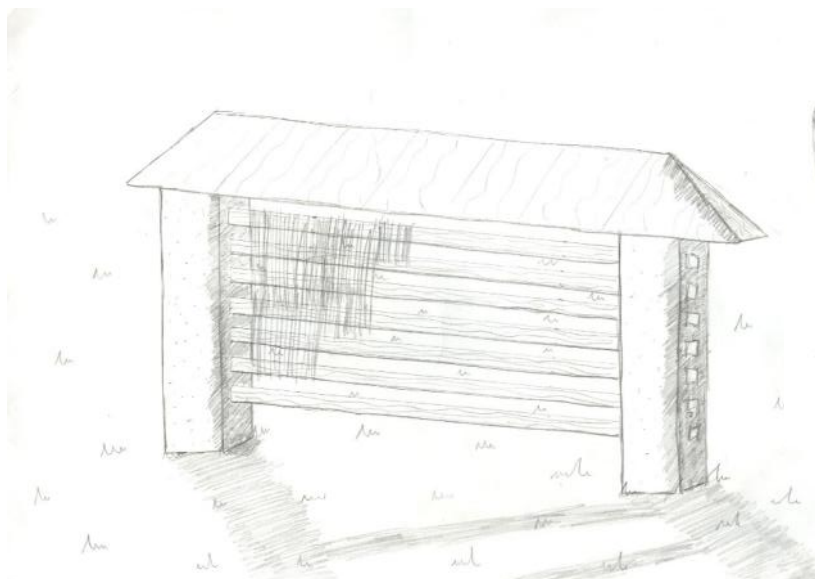
Z »mini« tečajem smo začeli v prvem tednu januarja. Poučno in zanimivo, ni kaj!!!

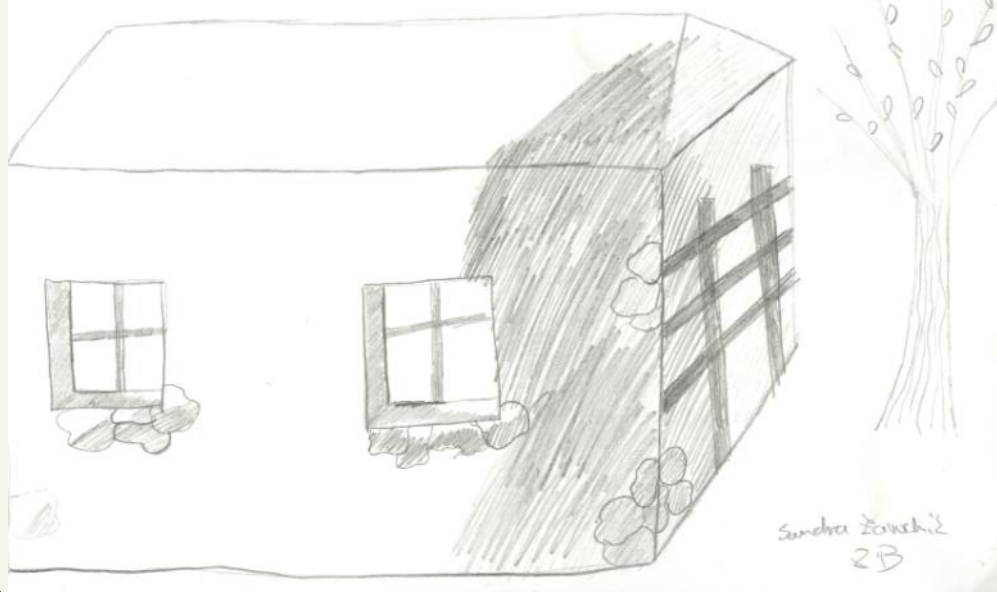

Rebeka Benček

OMAHEN KLARA 8.11.11

KMEČKA HIŠA NEKOČ ...

Kmečka hiša iz Gabra

Hiša je stara 150 let. Vsa je grajena iz blata in kamenja. Prekrita je bila z opeko. Hiša še vedno stoji. Znotraj je prenovljena, zunaj pa je še vedno ista kot je bila pred 150 leti. Hiša ima šest prostorov. Vrata in okna so iz lesa in so prenovljena. Hiša ima še vedno krušno peč in ob peči je klop. Strop je velban in poslikan. V hiši še živi moja prababica.

Anja Rus, 6. a

Štiri generacije družine Anje Rus

KMEČKA HIŠA NEKOČ ...

Kmečka hiša v Stični

V moji raziskovalni nalogi bom opisala kmečko hišo, v kateri je bil rojen, in tudi dolga leta živel, moj dedek Ivan Genorijo.

Hiša stoji v Stični, ob cesti, ki pelje iz središča Stične proti vodnemu zbiralniku.

Hiša je stara približno 200 let, saj jo je že zgrajeno kupil dedkov oče, se pravi moj pradedek.

Hiša je še vedno ohranjena v prvotnem stanju, razen ostrešja, ki so ga prenovili pred 20 leti.

Kmečke hiše so bile včasih precej manjše kot danes in to velja tudi za dedkovo hišo. V bližini je stalo gospodarsko poslopje, ločilo ju je le dvorišče.

Vhodna vrata so bila na sredini hiše, ki je gledala proti dvorišču, v primeru naše hiše pa proti vzhodu.

Prvi prostor, v katerega si vstopil, se je imenoval veža. V veži

za
Na
na
pro-
val
ru

in
Iz

se je prišlo v kamro. V njej je bila omara in malo večja postelja.

Naravnost iz veže, proti zahodu, je kuhinja. V kuhinji je kurišče za kmečko peč, šporhet (štedilnik) na drva, police za

so bili čevlji in škaf umivanje.

levi strani, se pravi jugu, je bil dnevni stor, ki se je imenoval hiša. V tem prostoru je bila klop, miza, polica, krušna peč postelja.

dnevnega prostora

kuhinjske posode, krožnike in skodelice. V kuhinji so imeli še en večji čeber za pomivanje posode.

Na severu je klet, v katerem so imeli koline, krompir in korenje. Poleg kleti je štibelec (manjša soba), kjer so imeli posteljo, manjšo omaro in mizico.

Hiša je bila pokrita s slamo, danes pa je obnovljena in je pokrita z opeko.

Tla so bila iz jenšterla (apnena malta). Prostore v hiši so imenovali veža, kuhinja, hiša, kamra, štibelec in kevder (klet).

Hišo so ogrevali z ločeno pečjo na drva. Vodo so dobivali iz štirne (vodnjaka).

Otroci so spali v kamri (dekleta) in štibelcu (fantje), starši pa so spali v hiši.

Umivali so se v škafu (lesena, velika posoda) v kuhinji ali v hiši pozimi, poleti pa zunaj.

Jedli so v glavnem v sobi, ki so jo imenovali hiša. Za razsvetljavo so imeli sveče in petrolejke.

Intervju z mojim dedkom Ivanom

Kdaj in kje ste se rodili?

Rodil sem se v Stični leta 1930.

Koliko vas je bilo pri hiši?

Pri hiši nas je bilo osem.

Koliko je bilo otrok?

Otrok je bilo šest.

Opišite svoje otroštvo: igre, dolžnosti, kdo vas je pazil.

Igrali smo se špano, lovili in skrivali. Morali smo pasti krave, pomagati na njivah in pri drugih opravilih. Pazili smo starejši otroci na mlajše.

KMEČKA HIŠA NEKOČ ...

Kaj pa šola? ...

V šolo smo hodili v Stično, oddaljena je bila samo pet minut in hodili smo peš. Nalogo smo delali doma za mizo v hiši, učili pa smo se večinoma na paši.

Kje ste v tistih časih kupovali hrano, obleke, čevlje?

Večino hrane smo pridelali doma (žito, zelje, krompir, repo, fižol, bob, sadje). Obleke so delali vaški krojači. Čevlje pa čevljarji. Večino oblek pa so nosili mlajši za starejšimi.

Povejte mi, kaj ste praznovali in kako?

Praznovali smo veliko noč, božič, godove. Za božič smo hodili k polnočnici in kledovat. Za godove pa smo šli ropotat pod okna tistemu, ki je imel god. Veliko noč smo praznovali tako, kot jo praznujejo še danes.

Povejte, katerih običajev se spominjate? Se je kateri ohranil do danes?

Spominjam se najbolj domačega praznika kolin, tepežjega dne in pusta. Vsi ti prazniki in običaji so se ohranili še danes.

Ste imeli kakšne posebne navade ali pravila, ki ste jih morali upoštevati?

Da. Upoštevati smo morali pravila staršev. Zjutraj najprej na pašo in potem v šolo. Ubogati smo morali vse starše, tako stare starše, kot tudi svoje.

Kako se je rekle pri vaših hiši po domače? Ali veste zakaj?

Po domače se je reklo pri Birsovih. To ime je dedkov ded prinesel iz Metnaja, ko je kupil hišo.

Mi lahko poveste ali zapojete kakšno staro pesem? Pokažete kakšne stare slike, obleke, pohištvo,

tvo, predmete?

Moja najljubša pesem je MOJ OČKA IMA KONJIČKA DVA.

Videla sem še obešene slike, stare fotografije v črno-beli barvi, staro skrinjo in pa prho.

Katere pomembne dogodke ste doživeli?

Pomemben dogodek je bila druga svetovna vojna.

Česa se radi spominjate?

Rad se spominjam, ko smo šli v gozd in lovili polhe

Kaj bi najraje pozabili?

Najraje bi pozabil čase pred vojno in med vojno.

Eva Žnidaršič, 6.a razred

Hiša v Hrastovem Dolu

PODATKI O HIŠI

Grajena je iz kamna in blata, saj takrat niso poznali veziv kot so malta in beton. Hiša je stara približno 100 let. Zgradili so jo okoli leta 1888. Lastnik hiše je Anton Kastelic. Bila je večkrat prenovljena, pred nekaj leti pa so jo porušili. Imela je majhna železna okna ter polkne. Okrog vrat je imela portal. V hiši ni bilo stranišča, zato so morali hoditi ven v zunanje stranišče. V tej hiši se je rodilo 13 otrok, od katerih je deset danes še živih. Med njimi je tudi moja babica. Moja mama se še danes spominja dogodka, ko je njena mamica skuhala kokoš in jo je dala hladiti v vežo, da ne bi bila vroča. Mimo je prihitel neznanec ter zavohal vonj kokoši. Stopil je v vežo, pogledal v lonec, vzel je kokoš in hitro odšel, da ga ne bi kdo opazil. Zvečer, ko je mama otrokom hotela postreči s kuhano kokošjo, je opazila, da je ni v loncu. Ni vedela, kdo jo je vzel, saj ta čas ni bila v hiši. Tako svojim otrokom ni mogla pos-

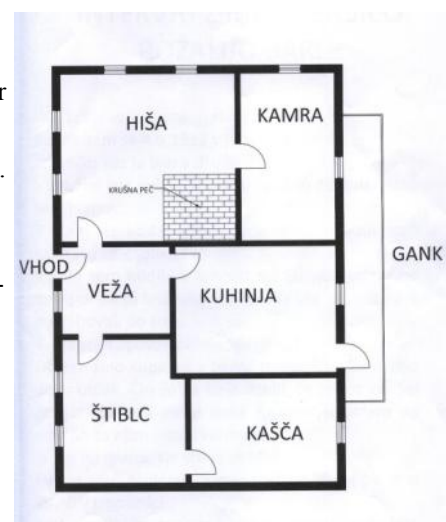
treči s kuhano kokošjo. Ostali so lačni.

PROSTOR V HIŠI

V stari hiši so bili naslednji prostori: veža, hiša, štiblec, kašča, črna kuhinja in kamra. Ko si prišel skozi vrata, si vstopil v vežo. Tukaj so odlagali čevlje in plašče. Iz veže na levo si prišel v hišo, kateri bi danes rekli dnevni prostor, kjer je bila klop, miza in omara, v kotu pa »bohkov kot«, kjer je bil križ, poleg pa so bile rože. Ob večjih praznikih so tukaj tudi molili. Iz hiše se pride v kamro, kjer so spala dekleta. Sobica je bila skromno opremljena, saj je imela le posteljo in mizico. V štiblcu pa so spali fantje. Sobica je imela omaro, mizo in posteljo. Kašča je bila zelo hladna, zato so v njej shranjevali pridelke. V črni kuhinji so kuhali, »črna« pa se ji reče zato, ker je dim iz peči

prijemal sten. Skozi kuhinjo se pride na 'gank' (balkon). Na ganku so sušili perilo.

Marija Omejec, 6. a

KMEČKA HIŠA NEKOČ ...

Intervju z mojo babico Rozalijo Barle

Kje in kdaj ste se rodil?

Rodila sem se 4.9.1933 v Hrastovem Dolu.

Koliko vas je bilo v družini?

V družini nas je bilo 16. Otrok je bilo 13. Imeli smo tudi hlapca.

Kam ste hodili v šolo, zanima me oddaljenost, kako ste šli v šolo?

V šolo smo hodili v Šentvid pri Stični. Hodili smo peš, pot pa ni bila tako kratka. Pol ure ali več smo potrebovali do šole.

Kje ste kupovali obleke, čevlje?

Obleke smo kupovali v bližnji trgovinici, kjer pa ni bilo dosti izbire. Čevlje pa smo dobili, če je skozi vas prišel čevljar. Seveda jih je dobil najstarejši, potem pa smo jih za njim nosili vsi mlajši.

Kaj pa hrana, kje ste jo dobili?

Hrano smo pridelovali doma, sladkor in sol pa

smo kupovali v trgovinici.

Ali mi lahko zapojete kakšno pesem, pokažete stare slike ali predmete?

Mama mi je pokazala črno-bele slike in mi zapela pesem Dekle je po vodo šlo.

Kako ste igrali, kdo je pazil na vas?

Nase smo pazili sami, večinoma starejši bratci in sestre. Igrač nismo imeli, zato smo se igrali skupaj, lovili smo se, ali pa smo si izmislili kakšno igro.

Katere dogodke ste doživeli?

Preživela sem drugo svetovno vojno, poročila sem se ...

Česa se še danes spominjate?

Rada se spomnim svojega otroštva, pa čeprav ni bilo tako kot zdaj, ko imajo otroci vsega dosti.

Kaj bi najraje pozabili?

Najraje bi pozabila dogodke med drugo svetovno vojno, ker je bilo zelo težko.

Babica Karolina iz Velikih Kmpolj pripoveduje

»Rodila sem se 10. 3. 1922 na Virju pri Stični. Pri hiši nas je bilo šest otrok, seveda tudi ata in mama. Pri nas je živela tudi teta. Imeli smo tudi hlapca.

Imena otrok? Lojz, Mari, Angelca, jaz – Karlinca, Francelj in Miha.

Paziti smo se morali kar sami; pomagati je bilo potrebno na kmetiji, najraje pa smo se igrali s »cunjastimi« punčkami in lesenimi piščalkami. Najbolj »popularna« igra je bila Al' je kaj trd'n most?

Do šole sem imela dva kilometra, naredila sem štiri razrede in še dva razreda ponavljalne šole, pisali smo s svinčnikom in to v le en zvezek.

Večino stvari smo pridelali doma, sladkor, olje in petrolej smo kupovali v trafiki v Stični. Čevlje je izdelal čevljar, nosili pa smo jih eden za drugim.

Obleko smo izdelovali iz doma narejenega platna.

Praznovali smo božič, veliko noč in še nekatere manjše cerkvene praznike. Za božič smo večerjali dobro, nato smo odšli k polnočnici. Za veliko noč smo dobili nove obleke!

Za vse praznike so bile jedi boljše, veliko smo peli in molili, pred prazniki pa vse pospravili!

Spominjam se kolin, porok, maškar, žetve, mlačve, ličkanja koruze. Ličkanje je skoraj izginilo!

Starše smo vikali in vsako nedeljo smo šli k maši. Pri naši hiši se je reklo Pr' Škrbcu, sama ne vem, zakaj.

Kaj sem doživela hudega? 2. svetovno vojno in internacijo na Rabu! Te vojne se res ne spominjam rada, saj sem v njej izgubila očeta in starejšega brata.

Sicer se rada spominjam svojega otroštva; življenje je bilo res dosti slabše kot danes, a vseeno lepo in na svoj način bogato.«

Jaka Berdajs, 6. a

KMEČKA HIŠA NEKOČ ...

Polhova hiša

Večina hiš je imela takrat le nekaj prostorov, ki so imeli svoja imena:

veža: prvi prostor za vhodnimi vrati, iz katerega so se nadaljevali drugi prostori;

črna kuhinja: v njej so kuhali na odprtem kurišču, iz katerega se je močno kadilo, tako da so lahko meso ob kolinah prekajevali kar pod stropom kuhinje. Na kurišču take vrste se je lahko hrana grela kar ves dan;

štiblc oz. kamra: v tem prostoru so spala dekleta, fantje pa so pozimi spali v hlevu, poleti pa v skednju na senu;

hiša: je bila srce takratnih hiš. Tu so se dogajale vse najpomembnejše reči pri hiši. V njej je stala velika kmečka miza, kjer je jedla vsa družina, prava krušna peč, kjer so si krajšali dolge zimske večere. Ob peči so ženske predle, moški pa so »debatirali« o pomembnih stvareh, ali izdelovali brezove metle. Otroci so se na

peči greti in poslušali pravlјice in pripovedke. V tem prostoru je bila tudi postelja, kjer sta spala ata in mama z najmanjšimi otroki;

špajza oz. shramba: v njej so shranjevali vse vrste živil in različno posodje.

Celotno hišo so ogrevali s pomočjo velike krušne peči, vodo pa so dobili iz vodnjaka, ki je bil vedno blizu hiše.

Umivali se niso pogosto, le ob večjih praznikih; to pa so storili v lesenem škafu, ki so ga napolnili z vodo.

Ker v tistih časih še ni bilo elektrike, so prostore osvetljevali s pomočjo leščrb. To so bile svetilke, ki so gorele s pomočjo petroleja.

Jaka Berdajs, 6. a

KMEČKA HIŠA NEKOČ ...

**Je tudi pri
Trnetovih
»Húdo«?**

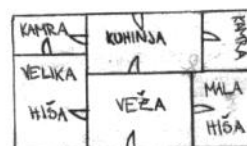
Trnetovi in Palezovi

Pred osmimi leti sta naši učenki Polona Zaletel in Sandra Smolič izdelali odlični raziskovalni nalogi o starih hišah in naseljih, kjer hiši stojita.

Polona je predstavila Trnetovo domačijo na Hudem z naslovom Je tudi pri Trnetovih »Húdo«?

Sandra pa je pisala o domačiji na Dobravi z naslovom Kjer Palezova hiša stoji, dobrota živi.

SKICA STAVBE PRED LETOM 1940

SKICA STAVBE PO LETU 1970

Račun
na g. Zaletelj, ljudec na Hudem

Št.	Opis	Št.	Pr.
1.	gorstela	220	50
2.	1. merna omara	40	—
3.	1. pokonina omara	400	80
4.	1. miza	90	—
5.	4 stoli a 30 žin	120	—
	Skupaj	900	90

Dat. 22. III. 1922.
Mojirj Medved

RAČUN ZA NAKUP NOVEGA POHIŠTVA
1928

*»Pomembno je ljudsko
izročilo naših babic in
dedkov, da bomo začutili,
kako skromno, pa vendar
bogato in veselo v srcih,
so živeli naši predniki.«
Polona Zaletel*

GOSPODARSKO POSLOPJE

KOZOLEC

KMEČKA HIŠA NEKOČ ...

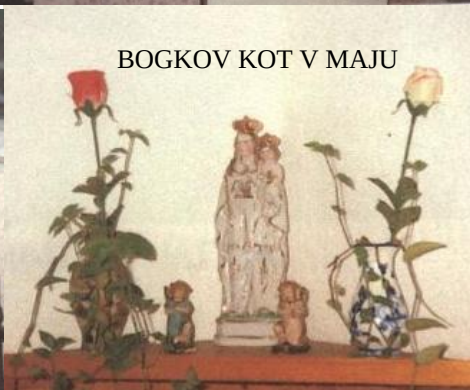
KRUŠNA PEČ

ŠTEDILNIK Z VGRAJENIM KOTLIČKOM
IN PEČICO

PETROLEJKA, LAMPA, KRIŽ ZA
MRLIŠKI ODER IN MOLITVENIK

BOGKOV KOT V MAJU

»Babica je zadovoljna s tako opremo, kot jo ima, vendar si želi, da bi bilo vse tako novo kot nekoč.«
Polona Zaletel

KAMNITA MIZA

POSODE ZA ŽITO, KIS IN SITO

»Ključ od kašče je imel včasih spravljen gospodar, danes pa ga imajo kar v vratih.« Polona Zaletel

PREDALI ZA SHRANJE-
VANJE ŽITA—KAŠČA

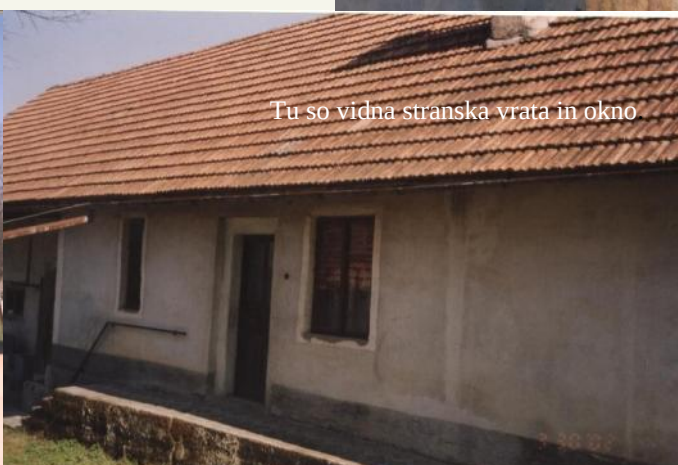
SKRINJA V
KAŠČI

Hiša Palezovih na Dobravi pri Dobrniču

»Prababica je vzgajala tudi mene; ko sem se ji nasmehnila, se ji je razbremenil obraz, oči so se ji razjasnile.« Sandra Smolič

Tu so vidna glavna vrata, glavni vhod in številka 5.

Tu so vidna stranska vrata in okno

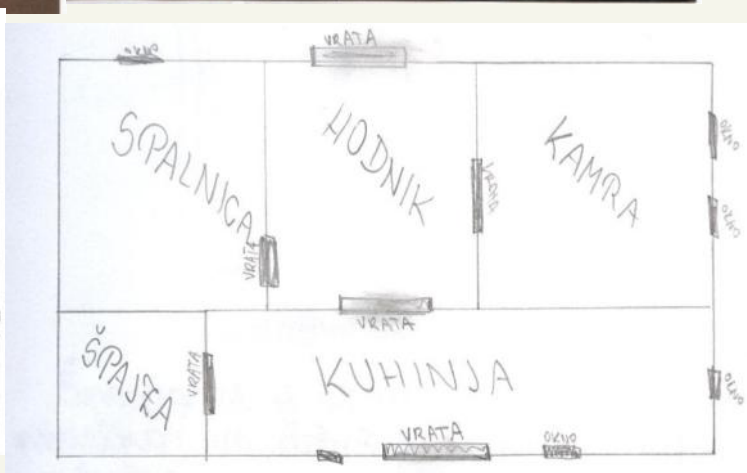
Okna že imajo rolete, a jih prej še niso imeli. To je že moderna doba.

Najbolj preprost del gospodarskega poslopja.

Kmečka peč.

Tloris bivališča

Hiša Palezovih na Dobravi pri Dobrniču

Štirna na dvorišču

Pod, pod njim pa klet.

Vhod v hlev, v hlevu pa je tudi kurnik.

*»Trdega
kmečkega
dela pa pri
Palezovih ni
nikoli
zmanjkalo.
Vsi so ga
opravljali z
veseljem.«*

Stranišče na »štrbunk«, spodaj je še pručka, ki služi kot naslonjalo za noge.

Svinjak. Ob levi strani je bil prostor za gnoj.

KMEČKA HIŠA NEKOČ ...

Hiša na Vratih na Dolenjskem

Hiša je bila zgrajena leta 1849. Stoji med Ivančno Gorico in Litijo. Hišo je zgradil mamin pradedek, ki je izhajal iz okolice Mirne Peči pri Trebnjem. Stara hiša je bila narejena iz lesenih brun in krita s slamo. Imela je majhna okenca, na katerem so bila polkna. Hiša je bila majhna in nizka.

Nekoč je imela hiša samo dva prostora: črno kuhinjo in shrambo, hrano so kuhali v lončenih posodah na odprtem ognjišču. Prostor je bil brez dimnika, na tleh je bila zbita ilovica. Kasneje so odprto ognjišče zamenjali s krušno pečjo in s steno ločili črno kuhinjo od bivalnega prostora. Tako so dobili čist prostor za bivanje, ki dobi ime » hiša«. Danes imenujemo ta prostor dnevna soba. Črna kuhinja se je zmanjšala in prevzela vlogo veže. Hrano so odslej kuhali v krušni peči, kjer so pekli kruh in tudi meso. Za premikanje loncev so uporabljali burkle, pri peki kruha pa lesen lopar in omela iz koruznega ličkanja. Kuhinjsko lončeno posodo so zlagali v sklednik. Dim iz peči se je prosto kadil preko šij in se je izgubil na podstrešju. Pozimi so v šijah sušili meso. V hiši je bila

miza »meutrga« običajno iz češnjevega lesa. Na njej so jedli, pod pokrovom, ki se je dvignil, pa so mesili kruh. V kotu nad mizo je viselo razpelo, zato se je imenoval »bohkov kot«. Poleg postelje za starše, imenoval se je tudi »špampet«, je bila v hiši skrinja ali »škrija«. V njej so shranjevali obleko, perilo, denar in druge vredne predmete. Na njej so pozimi spali otroci. Redke knjige, med njimi zlasti mašne bukvice, so bile zataknjene med tram in deske lesenega stropa.

Za hišo je bila majhna soba (kamra); v njej so običajno spali dedki in babice. Najprej so v prostoru svetili s trskami, ki so jih držali s česniki. Kasneje so za razsvetljavo porabili sveče in petrolejke. Iz veže se je prišlo še v en ločen prostor, ki je bil nasproti » hiše«, ta se je imenovala izba. V njej so prebivali odrasli otroci. Revni dninarji so ta prostor uporabili za shranjevanje pijače in hrane. Bogatejši kmetje so imeli posebej zidavnice in kleti za vino ter kašče za žita. Življenje v starih hišah je bilo skromno in preprosto, a tudi bogato, saj so bile družine in rodovi povezani med seboj.

Robi Hrast, 6. a

Cvetka Pivec, por. Hrast pred domačo hišo

KMEČKA HIŠA NEKOČ ...

Anžlovarjeva hiša iz Velikega Globokega

Henrik Perko iz Velikega Globokega je napisal, da je najstarejša hiša v vasi Anžlovarjeva, ki je bila zgrajena pred 200 leti. Zanimiva je bila pripoved o njegovem dedku: »Rodil sem se leta 1952 v Ljubljani. Pri hiši je bilo devet članov, od tega štiri je otroci. Mlajše so pazili: mama, tete in najstarejši otrok. Igrali smo se na njivi.

Kaj smo delali? Pomagali smo okopavati, pasli smo živali, opravljali druga, manj zahtevna fizična dela.

V šolo smo hodili peš v Zagradec, ki je oddaljen dva kilometra.

Naloge smo pisali zvečer ob svečah, učili pa smo se na paši.

Pogosto smo tam tudi prepevali.

Hrano in obleko smo kupovali v Zagradcu in v Ivančni Gorici. Praznovali smo božič, novo leto, veliko noč, žegnanje. Mama je za praznike spekla potico, pa tudi delati nam takrat ni bilo treba.

Običaji, ki so se ohranili še danes, so pust, žetev, mlačev, ličkanje koruze. Kakšnih posebnih običajev in navad ni bilo, vse je bilo povezano z delom.

Pri nas se je reklo po domače pri Kovačevih. To pa zato, ker je bila pri hiši kovačija. Doživel sem napeljavo elektrike, vodo, izgradnjo mostu preko Krke, asfaltiranje ceste.

Rad se spominjam otroških dni, predvsem pozimi, ko smo se greli in igrali na krušni peči.«

GOSTILNA GORIŠEK (1881 - 1950)

Kmečka hiša, v kateri je bila gostilna (fotografija iz leta 1923).

V tej gostilni sprva niso točili vina, ampak jabolčnik, saj je bil sadovnjak kar doma in seveda žganje ter pozneje vino in pivo. Poleg gostilne so se ukvarjali tudi s kmetijstvom, zato so imeli veliko pridelane hrane, ki so jo nudili gostom. Vedno so imeli vsaj dva para konj, saj je praded poleti s kočijo, pozimi pa s sanmi prevažal kramarje in ostale premožne ljudi, ki so prispeli z vlakom v Ivančno Gorico. Z železniške postaje je moj praded pripeljal v Stično obiskovalce semnja, v njegovi gostilni so se popotniki okrepčali. Sejmarji so navadno prišli v Stično en dan pred sejmom, da so pripravili stojnico. Na sejmu se je kupilo vse od kmečkega orodja, suhe robe, kovaških, pletarskih in lončarskih izdelkov, do čevljev, blagajn, oblek. Navadno so romarji domov nesli tudi odpustke, kot je lectovo srce. Srca so izbrali glede na napis na njih, navadno so to kupovali starši otrokom ali fantje dekletom. Na sejmi se je prodajala tudi živina. Zvečer, ko se je sejem zaključil, je večina romarjev kupcev in trgovcev odšla domov. V gostilni Gorišek je ostala le še peščica ostalih gostov, okrepčali so se, peli in plesali, saj je moj praded znal igrati na frajtonarico, ki jo hranimo še danes. Pred drugo svetovno vojno je praded uspešno zaključil kmetijsko šolo na Grmu. Tam so ga tudi navdušili za kmetijstvo, živinorejo in poljedelstvo. Za te dejavnosti je imel vse pogoje, ker je posedoval veliko rodovitne zemlje. Starši so mu umrli, poročil se je pozno, primoran je bil opustiti gostinsko dejavnost.

JEDI, KI SO JIH NUDILI GOSTOM:

v zimskem času so postregli s kislim zeljem, krvavicami in pečenicami, ki so jih pekli v krušni peči. Za posladek je bil domači kruh, orehi in med. Med letom so postregli z govejo juho, v kateri je bilo na drobno narezano meso, ki so mu rekli »teller fleiš«. Večkrat so postregli s telečjo obaro, z ajdovimi žganci, rekli so »ajmoht«.

Na voljo so imeli tudi pečenko, krompir ter sezonsko solato. Med sladicami so bili na izbiri ajdovi štruklji z orehi, češpljevi cmoki in gratinirani skutni štruklji. Vedno so imeli na voljo suhe klobase in nariban hren v kisu ter domači kruh.

PIJAČA:

Mošt – jabolčnik, vino, pivo in žganje.

V Stični je leta 1881 odprla svoja vrata gostilna Gorišek, ki se je imenovala po priimku mojega prapradedka. To je bila značilna furmanska postojanka, furmani in suhorobarji so za semanje dneve hodili v Stično. Semanji dnevi v Stični so bili veliki četrtki, portni ponedeljek, ki je bil 6. ponedeljek po veliki noči. Semanja dneva sta bila tudi ob godu svetega Bernarda in svete Katarine. V gostilno so prihajali tudi učitelji, kot so Lado Ambrožič, Katica Vrbanc, Vida Taufer; poleg hrane jim je gostilna nudila tudi prenočišča. Ob nedeljah so bili gosti gostilne Gorišek verniki, ki so prihajali v cistercijski samostan. V gostilno so vedno prišli po krstu, še zlasti botra, babica.

Moj prapraded Jože Gorišek z družino.

Gostilna Gorišek

Nad vrati je letnica 1881 in inicialke J. G., (lastnik je bil Jože Gorišek).

Na vzhodni strani hiše je bil vodnjak (štirna), v katerem je bila voda.

Še danes je razvidno, da je portal krasila vinska trta. Duri so lesene in lepo izrezljane — predstavljala so lastnikovo osebno izkaznico. Pred hišo Urka Gnidovec, avtorica prispevka.

Hiša danes.

Sani, s katerimi je praded prevažal kramarje.

Stara gostilna Gorišek-notranji del

Črna kuhinja

Kredenca

Lončena peč

Krušna peč

Vratca krušne peči in lopar za kruh

Špajza

Obokan strop

»AJS — KOSEN« hladilna omara za vino in pivo

Spalnica

Spalnica

KMEČKA HIŠA NEKOČ ...

Kašča je enonadstropna in ima v spodnjem delu prostor, ki je namenjen za skladiščenje žita, kruha, semen in drugih živil.

V zgornjem delu je prostor, v katerem so nekoč hranili mesne izdelke in tudi sveže meso.

Značilnost te kašče je ta, da so vsi prostori zelo dobro izolirani pred toplotnimi vplivi.

Za kaščo je navadno nameščena preša, to je stiskalnica za sadje, ki je nepogrešljiva dodatna oprema vsake kašče.

V vsako kaščo sodi tudi košta, to

je skrinja brez pokrova z mnogimi prekati za žito. Na vasi sem izvedel še:

- kašča je bila narejena iz hrastovega lesa,
- hrastov les je odporen in ne oddaja vonja na živila, ki so v njej shranjena,
- kašče na vasi so danes obnovljene in služijo za shranjevanje stvari, ozimnice ...

Jan Hrovat, 6. a (po pripovedovanju Borisa Vučiča, lastnika kašče)

Kašča na Rdečem Kalu

Andrejkatova hiša iz Zgornje Drage

Hiša je bila zgrajena 1866. Ko so jo podrli, je bila stara 134 let. Stala je v Zgornji Dragi, a se je morala umakniti avtocesti.

Tu je bila nekoč furmanska gostilna. Pred hišo se je košatila lipa, pod njo pa kamnita miza. Že po zunanjem videzu je bila to bogata domačija. Imela je številne oboke, tudi vhod je bil nekaj posebnega. Pohištvo je bilo starinsko, vendar se je ob podiranju uničilo.

Poleg drugih prostorov, ki so bili značilni za hiše v tistem času, je imela še »kevder« ali klet, v katerem so spravljali vino za številne furmane, ki so se na poti skozi Višnjo Goro odžejali pri Andrejkatovih.

Matic Kepa, 6. a

Pr' Pèrkot v Zagradcu

Hiša je bila zgrajena približno leta 1887. Že na vhodu v hišo nas pozdravljajo stara hrastova vzorčasta vrata.

Ko vstopimo v hišo, pridemo najprej v vežo. Tla so bila včasih iz zbite ilovice, v ostalih prostorih pa so bila tla lesena.

Z vežo je povezana črna kuhinja, kjer so kuhali in dimili meso in klobase.

Na desni strani je soba, ki se imenuje hiša; tukaj sta spala starša. Na levo je soba, kjer so spali otroci.

Na podstrešje so vodile lesene stopnice, kjer je bil hodnik in dve sobi-cimbri.

Vodo so zajemali iz šterne, elektrike pa ni bilo. Poleti so se umivali v reki Krki, pozimi pa v lesenih čebrih.

Streha je bila včasih pokrita s slamo, okna so bila majhna, hiša je bila grajena iz kamna in glinaste opeke.

Dvorišče je bilo tlakovano s kamnom.

Jože Šinkovec, 6. a

KMEČKA HIŠA NEKOČ ...

Tičeva hiša iz Malih Rebrca

Tudi Nika Struna, 6. a, je opisala hišo, kjer še vedno živi njena babica. Hiša je stara 126 let in je temeljito obnovljena. Vodo so včasih nosili iz Krke, umivali pa so se v »lavorju«. V hiši je še odlično ohranjena češnjeva skrinja, miza, kosn – omara, ki je lepo izrezljana. Jedli so z aluminijastm priborom, ki so ga občasno očistili z drobnim peskom, da se je zopet svetil.

KMEČKA HIŠA NEKOČ ...

Pr' Klemenčevih na Grintovcu

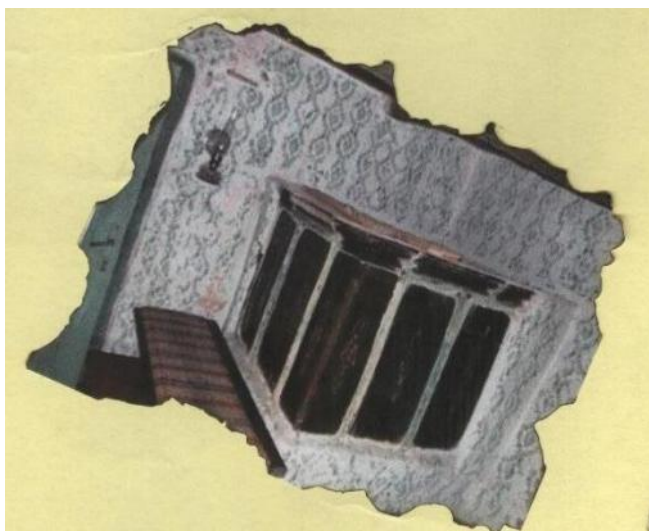
Nika Šinkovec iz 6. a je opisala hišo iz leta 1880; sprva je bila pokrita s slamo, a so jo kasneje prekrili z opeko. Hiša je bila deležna temeljite prenove v letu 1951: majhna okna so zamenjala večja, hišo so ometali, sezidali krušno peč, štedilnik in zravnali strop v kuhinji.

Posodje v kuhinji je bilo večinoma lončeno in leseno, redko kovinsko. Iz mleka so izdelovali »puter v pinji«. Stranišče je bilo ločeno od hiše.

Elektriko so dobili šele leta 1951, prej so si svetili s petrolejkami. PA tudi vodovoda ni bilo. Vodo za pitje in kuhanje so nosili iz Globočca, vodo za pranje in umivanje pa so jemali iz šterne.

Nikina babica se rada spominja pusta, saj so doma pekli ocvirkovko. Pa tudi Miklavž ni bil kar tako. Prišel je suho in sveže sadje in palico za poredne, ali pa za vsak primer, če bi se vedenje otrok spridilo. Ob žegnanju so prišli tudi sorodniki. Ob tem prazniku se je jedlo dobro!

O drugih zanimivostih, povezanih s to hišo, pa v naslednji številki.

IZ STARIH ČASOPISOV

Vir: Zvonček, 1931, letnik 32, številka 6

XXV-3 ZVONČEK

Vir: Zvonček, 1924, letnik 25, številka 3

Pust.

Glejte, glejte ga rogača:
Pust kozolce spet prevrača,
rogovili, se šopiri,
pametne celó vznemiri,
za otroki se podi,
prav po pustovo nori.

Mi zvečer ga bomo žgali,
norčka v zemijo zakopali,
dali krog ušes mu dve,
ker je zmešal nam glavé!

P. Lohrliker.

Vir: Angelček, 1925/1926, letnik 34, številka 6

Kratkočasnica.

Oče učenca prve latinske šole pridejo iz kmetov v mesto gospoda učenika prašat, kako se kaj njih sinček nčí. Sicer dobro, pravijo učenik, samo v latajnu (to je v latinskem jeziku) je slab. Mož pa, ki ni dobro razumel, se začudi: Hm, kako je to? v letanju je bil vedno najgorji. Učenik: Ni ne, po pravici Vam povem, v latajnu je prav slab. Kmet pa tega ne verjame. Gre vna in vkaže sinku, ki je zunaj čakal: Miheček! poskoči malo tod tam, kakor si včas doma. Miheček poskoči in leti po cesti, da je bilo kaj. No, gospod učenik! ali ga vidite! — pa pravite, da ni dober v letanju. — Zdaj se le so gospod učenik očeta razumeli in jim to reč razložili.

Slovenske navade.

(Kaj je „bobljati“?) Med več družimi smešnimi navadami imajo krajski otroci po nekterih krajih tudi to navado le: Kedar kje koljejo, pridejo pred hišo, na okno poterajo, in mermrajo s spremenjenim glasom, da bi jih ne spoznali, rekóč:

So nam pravili, Stézte se na polico,
De ste prešiča zadavili; Dajte klobasico.

Ti trančarii se pravi: „Bobljanje“, ali: „hodijo bobljat.“

(Iz Novic.)

Pristavek. Ako ljudi ni volja, jim kaj dati, otroci jih pa le še nadlegujejo; jim veržejo klobaso iz žagovine, to je, z žagovino napolnjeno čevo skozi okno. —

Pust, oj pust, ti čas presneti!...

LUKEC NAŠ JE BISTRA GLAVA,
V GLAVI VSAKA MISEL PRAVA:
PA SPOSODI SI OD DEDA
KOZO STRASNEGA MEDVEDA.

NA HODNIKU PUFKO LAJA,
PA SE DOLGO NE USAJA:
KO ZVERINO JE ZAPAZIL,
REP MED NOGE JE OPLAZIL.

ZDAJ NAD MUFKA BRZ PRIHRUJE,
KI NA MIHI OPREZUJE:
MUC ZAPIHA IN ZBEŽI,
KER MEDVEDA SE BOJI.

BINCEK PO DVORISCU SKACE,
TRGA IRHOVNATE HLAČE:
ZVER ZAGLEDA, ZAKRICI
PA DOMOV JO POCEDI.

JOJME NE, GLEJ, IZZA HISE
STRASEN BULDOG JO PRIBRISE.

JOJME NE, TO JE ZARAVA,
TO JE BILA MISEL PRAVA:
KAJ PA, CE BI SEL NA CESTO,
DA GA VIDI CELO MESTO...

SMUK SKOZ VRATA, PUSTNI KLJU-
KEC
MAHNE JO POREDNI LUKEC.
STRAZNIK VIZAVI STOJI
IN MEDVEDU SE SMEJI.

OJ MEDVEDJA ZVER UBOGA,
HUDA ČAKA TE NADLOGA.
OSTRI PASJI ZDAJ ZOBJE
V BEDRO SE MU ZASADE.

MEDVED JOKA, TULI, VPIJE,
SOLZA IZ OČI MU LIJE.
STRAZNIK NA POMOC HITI,
PENDREK V ROKI ZAVIHTI.

DAME VSMILJO SE RADE,
BODI STARE ALI MLADE:
BRZ MEDVEDA SLECEJO
IN DOMOV GA VLECEJO.

GOSPODICNE PO NAVADI
SETAJO PO PROMENADI.
MISKO TJA SE ZAPRAŠI,
PUNČKE Z VRISKOM RAZPRŠI.
MEDVED SE OKROG OZIRA,
NOVIH ŽRTEV SI IZBIRA...

OČKI PA SE NIC NE SMILI
LJUBI SINČEK V HUDI SILI:
HITRO V SOBO SKOČIJO,
LESKOVKO NAMOČIJO...

Smešnica.

Neki kmet je imel sina, ki je že dolgo v šolo hodil. Nazadnje pa so hotli oče vendar véditi, kaj de se je njih sin naučil. Sin pa vprašan le molči. Ko so pa en petek ravno jajca jedli, pravi sin: Oče! zdej vam bom jez svojo učenost pokazal. Prepričati vas hočem, da je v té skledici pet jajc, desiravno se le tri vidijo. Kjer so namreč tri, ste tudi dvé; tukaj v skledici pa so tri, tedej tudi dvé. Dve in tri pa jih je pét; tedej je tukaj pét jajc. — Oče se zavzamejo nad tako visokim umam svojiga sina in rekó: Prav, prav, moj ljubi sin! Dvé od téh pétih jajc vzamem jez, eniga dam tvoji materi; uni dve, ki ju ti sam vidiš, znaš pa ti snesti. (O joj!)

IZ STARIH ČASOPISOV

Žalostno oznanilo — in prijazno porabilo.

Slavni slovenski pesnik Dr. France Prešerin, je 8. dan tega meseca ob osmih dopoldne v Krajnji po 13 tednov dolgi bolezni na vodenici umrl v 49. letu svoje starosti. Gosp. tehant Dagarin, ki so ga vsak dan obiskovali, ne morejo dosti dopovedati, kako potepušljiv je bil rajni celi čas svoje bolezni, in kako lepo z Bogom spravljen de je umrl. Noter do zadnjega zdiha se je dobro zavedel: „vzdignite me, zadušiti me hoče“ so bile njegove poslednje besede, in ko meji jih je izrekel — je pa vgasnil. Zjutrej malo pred smrtjo je še svoji sestri rekel: „Kmalo bo treba pred sedbo iti“ — in zares se je zgodilo!

Oznanilo smerti slavnega moža je poslal vodja krajnske narodne straže gosp. Konrad Loker po posebnim poslanca slovenski družbi v Ljubljano, ki je berz smertni list napravila v slovenskim jeziku, in ga je po Ljubljani razposlala. Spomina vredno je, da ta smertni list je bil drugi v slovenskim jeziku; prvega je pred 8. leti gosp. And. Smoletu rajni Prešerin sam napravil.

V saboto 10. dan tega meseca je bil pogreb, kakoršnega v Krajnji že dolgo ni bilo. Krajnski narodski straži, ki je že pri več priložnostih pokazala, da je prava narodska (National) straža, gré čast in hvala, da je rajnega z veliko slavo pokopala. Stražniki so ga neli; gosp. tehant z 7 duhovni so ga pokopali; žlahta, sila veliko Krajncov in Krajnje, in veliko prijateljev iz Ljubljane, Radoljice, Teržiča i. t. d. ga je spremlilo na pokopališče, kjer zdej počiva, ki nam je tako sladke pesmi pel, in kteriga življenje je vendar tako grenjko bilo! Kdor vé vse prigodke, ki so rajnega zadeli od začetka, ko je v kancelijo komorne prokuracije v Ljubljani stopil, noter do tega časa, ko je v Krajnji c. k. pravedrednik postal, si bo lahko razložil globoko pomembo njegove pesmi, ko je pel:

Kdo zna
Noč tamno razjasnit', ki tare dah?
Kdo vé
Kregulja odgnati, ki kljuje serce
Od zara do mraka, od mraka do dan?

Ali pa nadpis svojih poezij:

Sim dolgo upal in se bal,
Slovó sim upu, strahú dal;
Serce je prazno, srečno mi,
Nazaj si up in strah áli.

Prihodnje sabote 17. dan tega meseca ob 10. dopoldne bo po rajnem bilje v Krajnji, h katerim prav lepo povabimo vse njegove prijatelje in spoštovavce. Pridite obilno!

Pa biljah se bo posvetovalo: Kako šin spominek naj bi se rajncemu naredil in kam nej bi se postavil?

Slavni mož zasluži svoje slave vredin spominek: torej je treba, da se ta reč dobro prevdari, in da se več prijateljev snide, ki se bojo posvetovali: kako bi se dalo to nar boljši storiti.

Dr. B.

II. tečaj
1849.

V četrtek 8. svečana.

6. list
I. polovice.

Svaritev.

V sedajnim zimskim času večidel otroci zlo kašljajo. To je kaj nepokojniga in v šoli, kjer je veliko otrok tudi nauku nadležno. Od česa pa dobé otroci toliko kašlja? Narvečkrat si ga prav sami poišejo. — Kadar je moko in gerdo vreme, po dežji in lužah nepotrebno capajo, se dersajo do vročiga, nató se pa naglo shladé. Tudi če je že včasí kakšín prijetín in gorkejši dan, in se zemlja tu in tam že taja, se nepotpežljivi otroci ne morejo zderžati, da bi bosí ne hodili in po suhi zemlji ne posedali. Zemlja ako ravno že suha, je vunder dolgo še nezdrava. Dokler trava in cvetlice veselo ne rastejo, je zmiram nevarno na zemlji sedeti ali ležati. Nezdrav hlap iz nje puhti. Varite se, dokler ste še zdravi in veseli, da po neumnosti in nebolgivosti zlatiga zdravja ne zapravite. Poslušajte radi dohromisleče stariše in učénike, ki vas pred nevarnostmi opominjajo in svarijo. —

Sonce Svečana.

Zima rojila je
Dolgo že dosti,
Burja v nas brila je,
Néha naj bosti.

Se naveličal sim
V hiši zmir biti
Dosti že cical sim,
Vankej čem iti.

Sej že minula sta
Mesca mrazotna,
Zimo izrula sta
Mraza strahotna.

Stopim iz hišice,
Nebo je jasno,
Prot' mi zablí se
Sončice krasno.

Bodi pozdravljeno
Sonce prijetno,
Trikrat pozdravljeno,
Trikrat prijetno.

Vidim, vračnje se
Moč ti gorkotna,
Vidim, zgabljuje se
Zima mrazotna.

Z ledom sneg taja se,
Kmalo preide,
V zgimbo podaja se,
Pomlad nam pride.

Bodi pozdravljeno
Sonce prijetno,
Trikrat pozdravljeno,
Trikrat prijetno.

M. Valjavec.

IZ STARIH ČASOPISOV

Kulturni dan na OŠ Stična pod
»taktirko« Zlate Kastelic.

Dan z etnološko vsebino so učenke in
učenci spoznavali pred 22 leti.

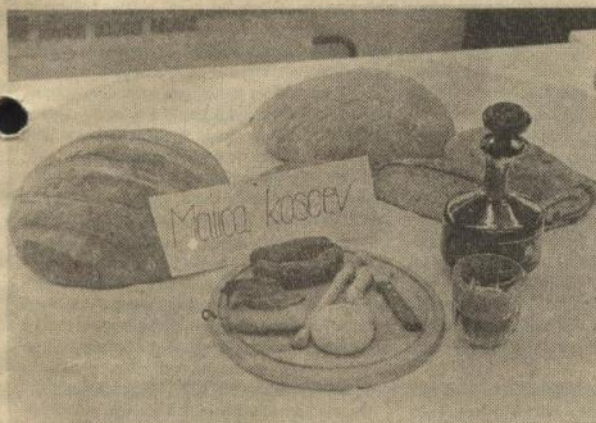
IZ STARIH ČASOPISOV

Kruh iz kmečke peči lepo diši

Moja stara mama še vedno peče kruh v kmečki peči. Že petdeset let. Jaz ji pomagam. Najina peka kruha poteka takole: V lonček »postavimo« kvas. To je zmes mleka, kvasa in moke. V drugo posodo pa presejemo moko. Moko zmešamo s slano mlačno vodo, ki ji lahko dodamo tudi pretlačen krompir, nato dodamo vzhajan kvas ter oblikujemo hlebec. Pokrijemo ga s prtičem in pustimo, da vzhaja eno uro. Medtem pripravimo pehare, ki jih pregrnemo s prtičem in posujemo z moko in peč segrejemo. Nato testo pregrnetemo, oblikujemo hlebočke (težki približno 1,5 kg). Vsak hlebec damo v pehar, ga pokrijemo s prtičem, da testo ponovno vzhaja. Ko je v peči žerjavica in dovolj visoka temperatura, peč očistimo z omelom in grebljo. Vzhajane hlebce damo v peč z loparjem. Peč skrbno zapremo. Kruh pustimo eno uro v peči. Ko je pečen ga vzamemo iz peči in ga na spodnji strani skrbno obrišemo ter damo na leseno mizo, da se zmehta. Pokrijemo ga tudi s prtom.

Kruh iz kmečke peči je zelo dober. Pa dober tek!

Metka Lampret, 6. r.

Kako predemo

Stiški šestošolci so na šolo povabili tudi svoje sovaščane, ki so večši zanimivih opravil. Med njimi je bila tudi Marija Gregorčič, ki jim je

pokazala, kako so včasih predli.

»Včasih sem predla ure in ure.

Tudi do enajstih, dvanajstih ponoči.

Po dvajset velikih štrn sem naredila.

Se zdaj včasih predem, čeprav me

hitro zagrabi krč v noge.

Zato raje pletem.

Če hočeš imeti dobro volno, jo je

treba najprej oprati na ovci, potem se

mora ovca posušiti, potem jo ostržeš.

Volno pa najprej scufraš, potem

pa predeš. Čim bolj na drobno jo

sukaš, tem lepša je,«

je pripovedovala.

Zobotrebeci

»Pozimi naredimo tudi po 500 do

600 butaric zobotrebcev

dnevno,« je povedal Janko

Mišmaš. »Fino je, če se nas

takrat, ko jih delamo, zbere

veliko. Eni sedijo ob peči, oni pa

se spravijo na peč. V pečici

pečemo hlebce, se zabavamo,

Prvi zobotrebec, ki ga narediš,

moraš vedno sam uporabiti.«

NAPOVEDNIK

februar: obisk gasilskega muzeja v Metliki,

marec: raziskovalna naloga Na pomoč (zgodbe o gasilcih),

marec, april: raziskovalni tabor na Muljavi: Jama, po kateri se pride na drugi svet.

maj: Bogenšperk, zaključek.

Nagrajenci malih šolskih Prešernovih nagrad na področju raziskovanja v etnologiji

Valentina Šinkovec, 9. b

Iz 9. d: Rasim Bosnić, Luka Brčan, Borut Furlan, Davorin Grm, Dejan Hočevar, Aleš Jereb, Tadej Kastelic, Tadej Mohorčič in Domen Podržaj

REKLAME NEKOČ

